

**ORIGINALAS NEBUS
SIUNČIAMAS**

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS

Giminės sodybų gyvenvietės Šventasodis
bendruomenės asociacijos pirmininkei
Donatai Svirnelytei-Račkauskienei

2017-12-22 Nr. (1.12) S-416
Į 2017-12-13

DĖL KALBINĖS EKSPERTIZĖS PATEIKIMO

Siunčiame Jūsų 2017-12-13 dienos prašymu užsakytą lietuvių kalbos specialisto išvadą. Užduotį atliko Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centro mokslo darbuotoja dr. Asta Mitkevičienė.

PRIDEDAMA: Lietuvių kalbos specialisto išvada Nr. E-17-25, 2 lapai.

Mokslinė sekretorė, pavaduojanti
direktoriaus pavaduotoją mokslo reikalams

dr. Aurelija Tamulionienė

A. Tamulionienė, aurelija.tamulioniene@lki.lt, (8 5) 234 7194

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS

LIETUVIŲ KALBOS SPECIALISTO PAAIŠKINIMAS Nr. E-17-25

2017 m. gruodžio 22 d.
Vilnius

2017 m. gruodžio 13 d. gautame prašyme dėl ekspertizės prašoma „atlikti žodžių *giminės sodyba* ir *tėvonija* palyginamąją ekspertizę, jų atitikimą rusiškam deriniui *родовое поместье*. Taip pat iš to sekančių derinių *giminės knyga* – *родовая книга* palyginimą su naujo vertimo *tėvonijos knyga*. Ir *giminės sodybų gyvenvietė* – *поселение родовых поместий* palyginimą su naujo vertimo *tėvonijų gyvenvietė*. Prašome, jeigu įmanoma, pateikti žodžių derinių *giminės sodyba*, *giminės knyga* ir *giminės sodybų gyvenvietė* vertimo, kaip labiau atitinkančio rusiškų žodžių *родовое поместье*, *родовая книга*, *поселение родовых поместий*, pagrindimą.“ Prašyme taip pat nusakomas rūpimų žodžių junginių ir žodžių vartosenos kontekstas ir šaltinis – V. Megre knygų serija *Skambantys Rusijos kedrai*.

Semantiniai žodžių junginio *giminės sodyba* dėmenų santykiai rodo, kad *sodyba* priklauso giminei arba skiriama giminei. Terminas *giminės sodyba* pagal prašyme pateiktą aiškinimą ir kontekstą yra tinkamas rusiško termino *родовое поместье* atitikmuo. Atitikmenis sieja bendras motyvacinis požymis „giminės“. Prašyme pasakyta, kad junginys *giminės sodyba* rūpima reikšme vartojamas nuo 1998 m. Tad jis turi beveik 20 metų vartosenos tradiciją. Be to, terminas *giminės sodyba* gyvuoja ne tik knygoje (plg. *giminės sodybų gyvenvietė Šventasodis*).

Lietuvių kalbos žodyno elektroninėje versijoje (www.lkz.lt) žodis *tėvonija* žymimas kaip istorizmas – vadinasi, tai istorinės realijos pavadinimas. Ten šis žodis aiškinamas taip: „ppr. iš tėvo ar tėvų veldimas ar paveldėtas turtas, ūkis, žemė ar kitokia valda, kuri gali būti nevaržomai perleidžiama kitiems“. Istorizmo pažymą žodis *tėvonija* turi ir *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (Vilnius, 2006): „istor. Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės žemės valda, paveldima iš tėvų ir be suvaržymų perleidžiama“. Iš pastarojo aiškinimo matyti ir istorinis laikotarpis – LDK laikai. *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje* (t. 23, Vilnius, 2013, p. 716) *tėvonija* aiškinama tik kaip istorijos sąvoka ir ji siejama su feodalizmu: „feodalinė žemės valda ir su ja susijusi feodalo teisė turėti priklausomų valstiečių“ (straipsnio autorius E. Gudavičius). Taigi, žodis *tėvonija* yra istorizmas. Jis naujai verčiamoje V. Megre knygų serijoje *Skambantys Rusijos kedrai* vartojamas kita (ne žodynine) reikšme. *Tėvonija* nėra tikslus termino *родовое поместье* atitikmuo, be to, jo vartosenos tradicija, kaip teigiama prašyme, daug trumpesnė. Dėl to tinkamesnis terminas – *giminės sodyba*.

Tais pačiais argumentais galima grįsti *giminės knyga* ir *tėvonijos knyga*, *giminės sodybų gyvenvietė* ir *tėvonijų gyvenvietė* santykius su atitinkamais rusiškais atitikmenimis *родовая книга*,

поселение родовых поместий – tikslesni *giminės knyga*, *giminės sodybų gyvenvietė*. Pridurtina, kad *giminės knyga* ir *tėvonijos knyga* nėra semantiškai lygiaverčiai, nes pirmasis siejamas su asmenimis (gimine), o antrasis – su vieta (tėvonija).

Terminologijos centro mokslo darbuotoja
dr. Asta Mitkevičienė